

Abstract book
Książka abstraktów

POD PRAD

Publikowanie między niszą a mainstreamem

23–24 listopada 2023

Instytut Nauk o Informacji i Mediach
Uniwersytet Wrocławski

Organizator konferencji

Instytut Nauk o Informacji i Mediach,
Uniwersytet Wrocławski

pl. Uniwersytecki 9–13
50-137 Wrocław

e-mail: konf2023inim@uwr.edu.pl

Komitet organizacyjny

Kierownik konferencji: dr hab. Ewa Repucho

Sekretarz: dr Jan Kaczorowski

Skarbnik: mgr Milena Osowska

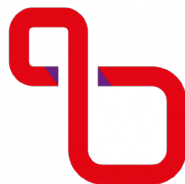
Opieka techniczna: dr Rafał Werszler

Witryna internetowa

www.phc.uni.wroc.pl/konf2023

Uniwersytet
Wrocławski

**UCZELNIA
BADAWCZA**
INICJATYWA DOSKONAŁOŚCI

Polskie Towarzystwo
Komunikacji Społecznej

Rada naukowa

Tomasz Bierkowski

Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach

Elżbieta Jamróż-Stolarska

Uniwersytet Wrocławski

Jan Kaczorowski

Uniwersytet Wrocławski

Katarzyna Krzak-Weiss

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Emilia Ohar

Ukrainian Catholic University,

School of Journalism and Communications, Lwów

Ana Margarida Ramos

Uniwersytet w Aveiro

Klaudia Socha

Uniwersytet Jagielloński

Bogumiła Staniów

Uniwersytet Wrocławski

Magdalena Wosik

Akademia Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta
we Wrocławiu

Spis abstraktów

Abstrakty w języku angielskim

- 7 Inês Costa
Navigating the niche and the mainstream: the international reach of contemporary Portuguese children's literature
- 8 Małgorzata Dowłaszewicz, Agnieszka Patała
Old texts in bibliophile editions of Stichting De Roos
- 9 Agata Mrva-Montoya
Does size matter? The "accessibility turn" in niche and ainstream
- 10 Ana Margarida Ramos
Being ahead of one's time: examples of innovation in the Portuguese publishing context for children
- 11 Madeleine Span
"All I want to do is write." Self-Publishing in the Book Industry and Beyond

Abstrakty w języku polskim

- 13 Paweł Bernacki
Z niszy do niszy? Twórcy książek artystycznych wobec pandemii COVID19
- 14 Jakub Chudy
Edytorstwo podręczników do gier fabularnych – przyczynek do badań
- 15 Magdalena Cyrklaff-Gorczyca
Wykorzystanie technologii sztucznej inteligencji do generowania różnych rodzajów fałszywych informacji
- 16 Hanna Dymel-Trzebiatowska
W poszukiwaniu rozwiązań. Rynek książki obrazkowej w Południowej Afryce

- 17 Grzegorz Gielec
Publikacje drugiego obiegu wydawniczego w zasobie repozytoriów i bibliotek cyfrowych
- 18 Iwona Grodź
Filmowość sztuki książki versus film jak książka
- 19 Bogdan Hojdis
Open edition czyli cyfrowa propozycja dla edycji trudnych
- 20 Ewa Jabłońska-Stefanowicz, Adrianna Kassolik
Format *dwarsligger* – w poszukiwaniu (straconego?) czytelnika
- 21 Katarzyna Krzak-Weiss
Noworoczny upominek u wstępu do roku królika, czyli Japonia w drukach Jana Kuglina
- 22 Ewelina Maria Kubasik
Monografia Magazynu Materiałów Literackich „Cegła” jako przykład oryginalnego i innowacyjnego edytorsko artbooka.
- 23 Marcin Kurek
„Antyfaszystowski zeszyt szkolny” Maurycego Amstera
- 24 Jakub Maciej Łubocki
Książka w bibliofilskiej spuściźnie na przykładzie losów księgozbiorów Emila Zegadłowicza, Gustawa Morcinka i Jana Kuglina
- 25 Sylwia Marciniak
***Illuminate, Fairy Loot, Owlcrate...* – rozwiązania edytorskie książkowych boxów subskrypcyjnych**
- 26 Emiliya Ohar
Mapa małych wydawców Ukrainy: między komercją a niszową subkulturą
- 27 Milena Osowska
Komiks internetowy w Polsce
- 29 Joanna Pankau
Rozmywanie granic: między undergroundem a instytucją. Przypadek kolekcjonowania zinów w Pracowni Komiksu Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu
- 30 Ewa Repucho
Wbrew komercji. Działalność wydawnicza Janusza Górskiego w latach 90. XX w.

- 32 Agnieszka Rybarczyk
Struktura, integralność i ewolucyjny status liberatury: na przykładzie kolekcji specjalnej w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu (2011–2022).
- 33 Katarzyna Seroka
Edycje książek religijnych w kolekcji Witolda Kazimierza Czartoryskiego
- 34 Joanna Skubisz
Odkrywając cuda natury – czyli dziwne losy *D’Amboinsche rariteitkamer* (1705) Georgiusa Everhardusa Rumphiusa
- 35 Katarzyna Sowa
Od pomysłu do realizacji – historia projektu książki *abc typografii* nagrodzonej w konkursie pt. Najpiękniejsze Polskie Książki 2021
- 36 Magdalena Ślawska
Chorwaccy i serbscy wydawcy najnowszej polskiej literatury dla dzieci
- 37 Andrzej Tomaszewski
Przypadki św. Terminusa
- 38 Dorota Ucherek
„Magazyn Materiałów Literackich »Cegła«” w kontekście zwrotu ku rzeczom
- 39 Rafał Werszler
Projektowanie katalogów wystaw cyklicznych
- 39 Katarzyna Węgorowska
Książki-kamienie zwerbalizowane w opracowaniu Eugeniusza Józefowskiego „Książka o książkach”
- 41 Katarzyna Wolny-Grzędziel
Projektowanie książek fotograficznych
- 42 Angelika Woźniak
Nauka rysowania w wyjątkowym opracowaniu – poradniki w repertuarze Arkad wydane w latach 2010–2022 – rozwiązania edytorskie, rynek odbiorcy
- 43 Kamil Wrzeszcz
Gra z teorią. O przesuwaniu granic komiksu
- 44 Dorota Żygadło-Czopnik
O serii Czeska Bajka wrocławskiego wydawnictwa Afera

Inês Costa

Universidade de Aveiro,

Navigating the niche and the mainstream: the international reach of contemporary Portuguese children's literature

This paper aims at investigating the international circulation and perception of contemporary Portuguese children's literature, adopting a case study centered on the publishing house Planeta Tangerina. Considering the assertion that publishing houses influence the symbolic capital and transnational literary visibility of a particular work, author, or literature (Sapiro, 2015), this study focuses on the characterisation of foreign publishing houses that have published Portuguese works. This will be achieved by collecting and analysing data related to their dimension, association with large or small-scale production circuits (Bourdieu 1993, 2008), their catalogues, as well as their officially communicated mission and values. The study seeks to position the Portuguese children's literature in the various national bookmarkets and on a global scale, considering its reach – niche or mainstream – and how it is presented to readers and consumers regarding its aesthetic, educational, and playful potential

Inês Costa holds a European PhD in Literary Studies (2023) and a Masters in Publishing Studies (2017), both from the University of Aveiro. She is an Invited Assistant Professor at University of Aveiro and a full member of the Centre for Languages, Literatures and Cultures. In 2022, she was a visiting researcher at the University of Stockholm. Her research focuses on picturebooks and on the internationalisation of contemporary Portuguese children's literature. She is the author and co-author of several book chapters and papers published in international journals and she co-edited four books.

Małgorzata Dowłaszewicz

Katedra Filologii Niderlandzkiej
Uniwersytet Wrocławski

Agnieszka Patała

Instytut Historii Sztuki
Uniwersytet Wrocławski

Old texts in bibliophile editions of Stichting De Roos

The bibliophile society Stichting De Roos was founded in 1945 by three people who had close relations with the book world, Chris Leeftang, Charles Nypels, and G.M. van Wees. The luxurious and aesthetic editions with illustrations by esteemed artists were open to all kinds of typographic, artistic and publishing experiments. The limited editions, accessible only to members, included world literature (Gogol, Kafka, Flaubert), but also Dutch literary texts (Nijhoff, Emants, Gorter). Some editions focused on historical text, such as fragments of the Bible or other historical texts.

In our presentation we would like to focus on the choices made by Stichting De Roos in editing old texts (written before 1800). We would like to briefly mention the scope of old texts printed by the bibliophile society, such as Christine de Pisans *L'Oroyson Notre Dame* (1402/03), *Het leven van Lazarillo de Tormes* (1554), or *Belle van Zuydens Mistriss Henley* (1784), and focus on one edition of the late medieval Dutch morality play *Elckerlijc* with engravings by Stefan Mrożewski (book design: Susanne Heynemann, printer: G.J. van Amerongen & Co., Amersfoort, binder: Proost en Brandt, Amsterdam). The main question that we would like to answer is what editorial means are used for the presentation of historical texts in the bibliophile edition. To do that we would analyze the textual (how the content is presented) and the visual (what visual additions are used and how they relate to the text) aspects of the publication.

Since 2005 Małgorzata Dowłaszewicz is associated with the Erasmus Chair of Dutch Philology at the University of Wrocław. Her PhD-thesis was dedicated to the image of the anthropomorphic devil in Middle Dutch exempla and legends. Her current research focusses on the reception of Middle Dutch literature in modern Poland and the position of the medieval translator.

Agnieszka Patała is an art historian and assistant professor in the Institute of Art History University of Wrocław. Her main research areas are medieval art, history of artistic and intellectual relationships in late Medieval and Early Modern Europe, museology and conservation in the 19th and 20th c.

Agata Mrva-Montoya

University of Sydney

Does size matter?

The “accessibility turn” in niche and mainstream

Increasing recognition of the rights of people with print disabilities, the changing legal framework and the opportunities created by digital technologies that transformed the capacity to produce and read content in accessible formats have stimulated the “accessibility turn” within the publishing industry.

The Marrakesh Treaty to Facilitate Access to Published Works for Persons Who Are Blind, Visually Impaired, or Otherwise Print Disabled, which was adopted by member states of the World Intellectual Property Organization in 2013 and came into force in 2016, was a pivotal point in improving access to books for persons with print disability. Even though the Marrakesh Treaty allows publishers to continue producing their books in inaccessible formats, it sparked a number of cross-sector initiatives around the world and interest in the adoption of inclusive publishing practices. With the European Accessibility Act of 2019, set to enter in force from 28 June 2025, the interest in accessibility implementation has been growing even further.

Despite the moral, legal and business imperatives, the accessibility implementation has not been easy. A lack of accessibility awareness and knowledge, capacity, cost and copyright concerns came out as a consistent finding in a number of industry surveys of publishers conducted in Australia, Canada, Europe and the UK since 2020.

In this exploratory paper, I am going to use a case study approach to compare what publishers have implemented accessibility in their publishing workflows and the process involved. I will also look at the role of Benetech's Global Certified Accessible program, which offers publishers a comprehensive assessment of accessibility conformance and provides them with a certification, in driving the global efforts in the move to inclusive publishing.

Dr Agata Mrva-Montoya is a lecturer in the Discipline of Media and Communications, University of Sydney. Previously she worked for over 15 years in scholarly and educational book publishing, commissioning and project-managing a wide range of non-fiction titles, producing ebooks and implementing accessible publishing practices. Her research focuses on innovation, technology and power in the publishing industry. She seeks to align her current research projects with her interest and experience with accessibility, design thinking and digital technologies, in the belief that publishing can play an important role in creating a better society.

Ana Margarida Ramos

Universidade de Aveiro

Being ahead of one's time: examples of innovation in the Portuguese publishing context for children

The aim of this study, based on the analysis of two specific collections of children's picturebooks published in Portugal in the 1980s, is to show how they demonstrate creative and editorial trends that were particularly innovative at the time, anticipating by several decades trends that would only be consolidated in Portugal in the first decades of the 21st century. In a context where the textual component was clearly valued over the visual and where children's books were not given special attention in terms of their aesthetic and graphic quality, the collections under study stand out for the quality of their graphic and literary projects, focusing on challenging and demanding works capable of promoting broad competences among their preferred

readers. Both in terms of the translation of picture books and the publication of Portuguese originals, these two collections, from two different publishers, present a number of distinctive elements in the Portuguese panorama of the time, both in terms of materiality and peritextual elements, as well as the choice of themes, formats and narrative elements. The focus on the creation of a single author, the valorisation of visual narratives and the introduction of many elements of postmodern narrative, such as self-referentiality, *mise en abyme*, intertextual and interartistic references, are some of the characteristics that will ultimately characterise the production of contemporary picture books in the 21st century, but whose genesis, even if practically ignored by critics, is much earlier.

Ana Margarida Ramos is a Full Professor and Director of the Department of Languages and Cultures at the University of Aveiro, in Portugal. She is a Full Researcher of the Research Centre for Languages, Literatures and Cultures (CLLC) of University of Aveiro. She was the Vice-Coordinator of the Master in Publishing Studies at the University of Aveiro, where she supervised several Master dissertations and organized several activities, including conferences and Master Classes. She organised several national and international conferences, including 2015 *The Child and The Book – Fractures and Disruptions in Children’s Literature* (Aveiro, Portugal). She’s author and co-author of several books, book chapters and international journal articles (in Portuguese, English and Spanish). She is a member of several national and international projects, and research networks in Portugal, Spain and Latin America.

Madeleine Span

University of Applied Arts Vienna

“All I want to do is write.”

Self-Publishing in the Book Industry and Beyond

With the rare and peculiar nature of publishing activities that occur against the tide, it usually remains unclear where they focus their efforts and hence,

where their impact plays out specifically. Self-publishing has increased its market share dramatically over the past years, but little is known about the dynamics these authors radiate and their influence on the book sphere. Existing research is scattered and mainly provides quantitative data and industry-focused perspectives. What is currently missing, however, is in-depth analytical work on the motives and perspectives of self-publishers which ultimately constitute its impact on the sphere's dynamics.

Drawing on an empirical qualitative study of 18 Austrian self-publishing authors, this paper employs a framework analysis to demystify the motifs and beliefs that characterise their engagement with the book sphere and its industry. The findings reveal three individual approaches to self-publishing and pose critical questions about its close engagement with the conventional industry. Taking into account self-publishers' attitudes toward their presence in the book sphere, their ideals and primary concerns in publishing and marketing their titles, their attitude toward the work required and the profits they may gain, the paper argues for a more refined understanding of the phenomenon that may only in part be understood as an element of the book industry. Instead, it can be seen as a reflection of a contemporary sociocultural mentality that focuses on the values of sociocultural distinction and economic autonomy, where self-publishing serves as a mode of creative expression and entrepreneurial engagement.

Madeleine Span is currently a PhD candidate at the Department of Cultural Studies at the University of Applied Arts, Vienna (Austria). Her research focuses on the dynamics and processes in the contemporary literary sphere, following a transdisciplinary approach combining aspects of sociology and cultural studies. Her primary interests include self-publishing, popular culture, the contemporary book market of popular and genre literature, fan cultures and digital media studies, specifically from a sociological perspective. Her doctorate is supported by a research grant from the Austrian Academy of Sciences (ÖAW).

Paweł Bernacki

Instytut Nauk o Informacji i Mediach
Uniwersytet Wrocławski

Z niszy do niszy?

Twórcy książek artystycznych wobec pandemii COVID19

W swoim referacie podejmuję kwestię tego, jak niedawna pandemia COVID19 wypłynęła na twórców książek artystycznych w Polsce. Interesuje mnie zarówno to, jak wspomniane wydarzenie odcisnęło swoje piętno na konkretnych dziełach, jak i technikach ich tworzenia oraz warsztacie artystów. Aby odpowiedzieć na te pytania, przeprowadziłem analizę jakościową wybranych książek artystycznych powstałych w latach 2020–2023. Równolegle odbyłem serię wywiadów z ich twórcami (Anna Juchnowicz, Justyna Patecka-Lasek, Maja Dokudowicz, Ioannis Anastasiou i inni). Podczas rozmów pytałem artystów przede wszystkim o to, co pandemia i związany z nią lockdown zmienił w ich sztuce i postrzeganiu książki. Uzyskane odpowiedzi połączone z analizą konkretnych realizacji jasno wskazują, że w badanym okresie artyści zostali zmuszeni do poszukiwań nowych, kreatywnych, koncepcyjnych rozwiązań wynikających z braku dostępu do profesjonalnych pracowni, narzędzi i materiałów. Tym samym znaleźli się oni w sytuacji, w jakiej byli twórcy pierwszych polskich książek artystycznych w latach sześć- i siedemdziesiątych ubiegłego wieku.

Paweł Bernacki – absolwent filologii polskiej na Uniwersytecie Wrocławskim. Na tej samej uczelni w 2016 roku obronił rozprawę doktorską *Polska książka artystyczna 1989 roku. O relacjach między tekstem literackim a wizualną formą dzieła*. Od 2016 jest pracownikiem Zakładu Książki Współczesnej i Edytorstwa w Instytucie Nauk o Informacji i Mediach Uniwersytetu

Jakub Chudy

Instytut Nauk o Informacji i Mediach
Uniwersytet Wrocławski

Edytorstwo podręczników do gier fabularnych – przyczynek do badań

Karty postaci, tabele losowe, rozbudowane marginalia, rozmaite ilustracje i infografiki to tylko niektóre z charakterystycznych i szeroko wykorzystywanych w podręcznikach do gier fabularnych elementów warstwy edytorskiej. Publikacje te, z uwagi na stojące przed nimi unikalne zadania, wytworzyły specyficzne dla siebie rozwiązania łączące techniki i rozwiązania z książek literackich i użytkowych.

Prezentowane badanie ma na celu przedstawienie najważniejszych i charakterystycznych osiągnięć edytorskich stosowanych w podręcznikach do gier fabularnych i zwrócenie uwagi badaczy na to zagadnienie, dotąd zasadniczo nieobecne w badaniach naukowych. Biorąc pod uwagę rozwój tego rynku w ostatnich latach oraz rosnącą obecność w kulturze popularnej (m.in. w serialach *Stranger Things* i *Vox Machina* czy filmie *Dungeons & Dragons: Złodziejski Honor*) należy uznać to zagadnienie za warte naukowej refleksji.

Wykorzystano metodę porównawczą, z pomocą której przeanalizowano 30 podręczników do gier fabularnych w poszukiwaniach elementów powtarzalnych, jak również w celu wskazania unikalnych innowacji i rozwiązań. W ten sposób wyodrębnione elementy można było skonfrontować z powszechnie obowiązującymi normami i standardami.

Doktorant NoKSiM UW, magister informacji naukowej i bibliotekoznawstwa. Młody badacz zainteresowany badawczo takimi tematami jak: gry fabularne (w szczególności podręczniki do gier fabularnych), gry wideo, ilustracja książkowa, nowe formy książki.

Autor artykułu *Konteksty ilustracji w podręcznikach RPG na przykładzie serii „Dungeons & Dragons”* (DOI: 10.19195/0080-3626.64.9)

Magdalena Cyrklaff-Gorczyca

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Wykorzystanie technologii sztucznej inteligencji do generowania różnych rodzajów fałszywych informacji

Celem referatu jest przedstawienie wykorzystania technologii sztucznej inteligencji do generowania fałszywych informacji, obrazów, przekazów dźwiękowych oraz audiowizualnych. Do przygotowania tego zagadnienia wykorzystano metodę analizy i krytyki piśmiennictwa, w ramach której przeanalizowano literaturę z kilku ostatnich lat z wybranych baz i czasopism z obszaru bibliologii i informatologii. Dodatkowo przeprowadzono analizę treści stron internetowych poświęconych szeroko rozumianej tematyce sztucznej inteligencji oraz weryfikacji informacji. Rezultatem tych badań jest wskazanie obecności zagadnienia wykorzystania sztucznej inteligencji w generowaniu fałszywych informacji, w tym ich typologii, tematyki oraz charakterystyki wykorzystywanych do tego narzędzi.

Magdalena Cyrklaff-Gorczyca – pracuje w Instytucie Badań Informacji i Komunikacji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (UMK). Naukowo specjalizuje się w badaniu użytkowników informacji i mediów, dostępności i weryfikacji informacji, psychologii mediów i nowych technologii. Jako psycholog i niezależny konsultant wspiera firmy w rozwoju pracowników, projektowaniu strategii marki i PR oraz produktów cyfrowych. W swoich badaniach i szkoleniach uwzględnia również problematykę UX oraz architektury informacji serwisów internetowych. Koordynuje działaniami Poradni Weryfikacji Informacji i Profilaktyki Cyberpatologii w ramach inicjatywy YUFE na UMK.

Hanna Dymel-Trzebiatowska

Uniwersytet Gdański

W poszukiwaniu rozwiązań.

Rynek książki obrazkowej w Południowej Afryce

W referacie podzielę się informacjami na temat południowoafrykańskiego rynku książki obrazkowej, które udało mi się zebrać podczas pobytu w Zimbabwie (styczeń-marzec 2023). Bardzo trudna sytuacja ekonomiczna kraju sprawia, że rynek książki dziecięcej jest skromny, a współczesne zimbabweńskie książki obrazkowe należą do rzadkości. Tytuły, które są tu dostępne to głównie mainstreamowa klasyka anglosaska importowana w Wielkiej Brytanii, a pojedyncze tytuły tworzone przez Zimbabwejczyków reprezentują głównie trend samopublikowania. Książki te są jednak drogie i trafiają do niewielkiej liczby czytelników, co sprawia, że edukatorzy szukają alternatywnych rozwiązań (np. projekt IBBY Zimbabwe, 2022). Podobną polaryzację można dostrzec w sąsiadującej z Zimbabwie Republice Południowej Afryki. Obok profesjonalnych wydawców np. Jacana, oferujących szeroki wachlarz książek dla najmłodszych (trafiających ze względu na cenę do nieznaczącej liczby odbiorców), powstają inicjatywy jak np. Book Dash, których ambicją jest uzyskanie jak najszerzego grona czytelników.

Hanna Dymel-Trzebiatowska pracuje na stanowisku profesora uczelni w Instytucie Skandynawistyki i Fennistyki Uniwersytetu Gdańskiego. Jest autorką kilkudziesięciu artykułów naukowych, redaktorką antologii oraz autorką monografii. W roku 2019 opublikowała rozprawę Filozoficzne i translatoryczne wędrówki po Dolinie Muminków. Prowadzi zajęcia dydaktyczne w Instytucie Skandynawistyki i Fennistyki UG oraz badania w zakresie literatury dla dzieci i młodzieży, książki obrazkowej i przekładu.

Grzegorz Gielec

Archiwum Państwowe we Wrocławiu

Publikacje drugiego obiegu wydawniczego w zasobie repozytoriów i bibliotek cyfrowych

Planowanym tematem wystąpienia jest przyjrzenie się i poddanie analizie repozytoriów i bibliotek cyfrowych udostępniających swoje zbiory w ramach Federacji Bibliotek Cyfrowych. Analiza przeprowadzona zostanie pod kątem sprawdzenia dostępności wydawnictw i publikacji wydanych w latach 1976–1990 w ramach drugiego obiegu wydawniczego.

Zagadnienie wolnego dostępu, który dzięki postępującej digitalizacji zasobu bibliotek ułatwia pozyskiwanie materiałów do badań naukowych, pozwala przyrzeć się zagadnieniu otwartego dostępu do publikacji drugo-obiegowych (często zresztą rozproszonych i niejednorodnych) w bibliotekach i repozytoriach cyfrowych. Tzw. „bibuła” stanowi bogaty materiał źródłowy w badaniach bibliologicznych, historycznych, literaturoznawczych, praso i medioznawczych, socjologicznych itd., a z uwagi na jej specyficzną formę wydawniczą i niską jakość materialną, fizyczny dostęp do niej może stanowić utrudnienie w korzystaniu dla badaczy, a zarazem znacznie przyczynić się do jej zniszczenia. Tym bardziej ważne jest dokonanie analizy i naświetlenie kwestii dostępności cyfrowej publikacji oraz wydawnictw drugiego obiegu wydawniczego.

Absolwent Uniwersytetu Wrocławskiego (Instytut Nauk o Informacji i Mediach, kierunek: Publikowanie Cyfrowe i Sieciowe). Zatrudniony na stanowisku archiwisty w Archiwum Państwowym we Wrocławiu.

Iwona Grodź

Polskie Towarzystwo Badań nad Filmem i Mediami

Filmowość sztuki książki versus film jak książka

Tematem rozważań będzie szeroko pojęta „sztuka książki”, w której do głosu dochodzi myślenie filmowe, a więc oparte przede wszystkim na narracji wizualnej.

Punktem wyjścia będzie ustalenie co można rozumieć przez sformułowanie: „filmowość sztuki książki” oraz „film jak książka”.

Głównym materiałem badawczym będą wybrane filmy Petera Geenawaya (m.in. *Prospero's Books* z 1991 czy *The Pillow Book* z 1996), w których książka i jej niezwykła publikacja („owe pod prąd”) – jako rekwizyt (ale nie tylko) – staje się jednym z głównych motywów.

Celem będzie odpowiedź na pytanie o funkcję książki i sposobu jej prezentacji w innym medium (np. w sztuce filmowej) w kulturze współczesnej.

Metodologia: fenomenologia, semiotyka.

Literaturoznawca, filmoznawca, historyk sztuki, muzykolog. Interesuje się ponadto kulturoznawstwem, teatrem, filozofią i psychologią.

Autorka m.in. książek: *Zaszyfrowane w obrazie. O filmach Wojciecha Jerzego Hasa*, Wydawnictwo Obraz/Słowo Terytoria, Gdańsk 2008; *Jerzy Skolimowski, „Więź”*, Warszawa 2010; *Rękopis znaleziony w Saragossie Wojciecha Jerzego Hasa*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2005; *Synergii sztuki i nauki w twórczości Zbigniewa Ryczyńskiego*, PWN, Warszawa 2015; *Between Dream and Reality*, Peter Lang, Berlin 2018, *Hasowski Appendix*, Wydawnictwo „Universitas”, Kraków 2020, *Art i sztuka w polskich filmach fabularnych powstałych po II wojnie światowej*, Gdańsk 2023 i wielu innych publikacji naukowych.

Bogdan Hojdis

Wydział Filologii Polskiej i Klasycznej
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Open edition czyli cyfrowa propozycja dla edycji trudnych

W edytorstwie filologicznym tekstem jest dzieło utworzone z materii językowej, a wspólnym celem tekstologa i edytora naukowego jest ustalenie najpoprawniejszej jego wersji. Różnice pojawią się na ostatnim etapie pracy, ponieważ ostatecznie działania tekstologa nie muszą prowadzić do rozpowszechnienia czy publikacji tekstu. Natomiast w wypadku edytora, vel naukowego wydawcy, efektem jego badań powinna być edycja krytyczna. Krytyka tekstu wymaga skolacjonowania rękopisów (rzadziej druków), przekazów autentycznych oraz nieautentycznych, i uporządkowania ich – a im więcej czasu upłynęło od śmierci pisarza, tym jest to trudniejsze. W odniesieniu do średniowiecza i staropolszczyzny problemem jest samo zebranie wersji tekstu. Niekiedy odnajdują się one we fragmentach, jak Rejowy dialogu Kot z lwem (2016) czy w pełniejszym od znanych dotąd przekazów Rozmowy mistrza Polikarpa ze Śmiercią (2018). Innym razem dochodzi do zdemaskowania filologicznego nadużycia, które popełnił na przykład Edmund Chojecki przygotowując polski przekład Rękopisu znalezionej w Saragossie Jana Potockiego (edycja poprawiona 2015). Można wtedy zrewidować dotychczasowe ustalenia, tworząc edycję genetyczną lub alternatywną. Problemem bywa też nadmiar zachowanego materiału, jak w przypadku korespondencji Witkacego do żony Jadwigi. Zrozumienie, wprowadzenie „edytorskiego ładu”, a przy tym uszanowanie „intencji” piszącego – stało się udręką dla wydawców, Anny Micińskiej i Janusza Deglera.

Czy można wesprzeć takie trudne edycje korzystając z cyfrowego instrumentarium? Jeszcze przed rewelacjami francuskich filologów François Rosset i Dominique Traire na temat powieści Potockiego korporacja ha!art opublikowała online hipertekstową postać edycji Chojeckiego. Interaktywność jej miała pomagać czytelnikowi w przebrnięciu przez szkatułkową konstrukcję świata przedstawionego, ale można sobie wyobrazić cyfrową edycję,

gdzie do dyspozycji literaturoznawcy byłyby wariantywne teksty Chojeckiego i nowe tłumaczenie Anny Wasilewskiej, podobizny rękopisów, wcześniejszych druków, emendacje i koniektury, a do tego możliwość wprowadzania własnych uwag, zmian oraz generowania stemmae codicum w postaci grafów. Jeśli taka dygitalna edycja będzie udostępniana, to zawsze będzie wydaniem, choć nieukończonym.

Niniejszy artykuł przedstawia propozycję założeń takiej edycji otwartej, odnosząc ją jednak do znacznie skromniejszej egzemplifikacji.

Absolwent filologii polskiej UAM. Pracownik tej uczelni od 1987 r. Praca doktorska (obrona 1998) „O koegzystencji polskiego piśmiennictwa średniowiecznego i sztuk plastycznych”. W 2005 roku ukończył studia podyplomowe na Wydziale Matematyki i Informatyki UAM. Habilitacja (2014) „Tematyka średniowieczna w polskiej fabule filmowej”. Od roku 1998 kierownik studiów podyplomowych edytorstwa na Wydziale Filologii Polskiej i Klasycznej. W latach 2014–2017 dyrektor Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Od roku 2016 dyrektor Ośrodka Wsparcia Kształcenia na Odległość UAM.

Ewa Jabłońska-Stefanowicz

Instytut Nauk o Informacji i Mediach
Uniwersytet Wrocławski

Adrianna Kassolik

Instytut Nauk o Informacji i Mediach
Uniwersytet Wrocławski

Format *dwarligger*

– w poszukiwaniu (straconego?) czytelnika

Rozwój technologii naruszył monopol książki drukowanej, która o uwagę czytelnika konkuruje obecnie z nowymi mediami oraz nowymi formami książki. Niespodziewanie w 2009 r. w Holandii narodził się pomysł na nowy format książki drukowanej: *dwarligger*. Słowo to oznacza podkład kolejowy, czyli belki ułożone między szynami torów, poprzecznie do ich biegu, ale też kogoś, z kim trudno się współpracuje, kto jest uparty i zawsze przeciwnego zdania. Do książek tak wydanych nazwa pasuje znakomicie: ich orientacja jest pozioma i niezgodna z wydawniczo-drukarską tradycją. W artykule za-

prezentujemy historię powstania i ofertę wydawnictwa Dwarsligger, imprintu znaczącego holenderskiego wydawnictwa Ambo|Anthos. Przeanalizujemy jego repertuar oraz zagraniczne klony zastrzeżonego patentem formatu. Swoje rozważania osadzimy w szerszym kontekście. Format książki to jedna z wielu możliwych ram, które wydawca konstruuje dla publikowanych przez siebie treści w celu osiągnięcia określonych rezultatów. Być może format dwarsligger to format analogowej książki w rękach cyfrowych czytelników.

Mgr Adrianna Kassolik – absolwentka niderlandystyki oraz publikowania cyfrowego i sieciowego na Uniwersytecie Wrocławskim. Szczególnie zainteresowana niderlandzką poezją o Polsce oraz rynkiem wydawniczym Holandii.

Dr Ewa Jabłońska-Stefanowicz – adiunkt w Instytucie Nauk o Informacji i Mediach. Promotorka pracy licencjackiej pani Adrianny Kassolik.

Katarzyna Krzak-Weiss

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Noworoczny upominek u wstępu do roku królika, czyli Japonia w drukach Jana Kuglina

Przedmiotem mego wystąpienia będzie analiza dwóch druków wydanych w latach 30. XX wieku w poznańskiej Rolniczej Drukarni i Księgarni Nakładowej przez kierującego nią podówczas Jana Kuglina – miłośnika pięknej książki, twórcę wielu bibliofilskich edycji. Obie wybrane do omówienia publikacje tworzą spójną i nietypową w ouvre Kuglina grupę publikacji mocno inspirowanych kulturą Japonii.

W swym wystąpieniu podejmę próbę odpowiedzi na pytania: skąd wzięt się ów pomysł; co kierowało typografem, gdy postanowił wydać oba teksty w tak oryginalny sposób i czy rzeczywiście w owym czasie był on oryginalny?

By móc odpowiedzieć na te pytania konieczna będzie przede wszystkim analiza typograficzna obu publikacji i przyjrzenie się produkcji wydawniczej

innych ośrodków, po czym ulokowanie obrazu powstałego w wyniku tej analizy na szerszym kulturowym tle. Bo wszak moda na sztukę japońską dociera do Polski już pod koniec XIX stulecia i znajduje swoje odbicie zarówno w teatrze, wzornictwie, muzyce, a także literaturze.

Prof. UAM dr hab. Katarzyna Krzak-Weiss: historyczka sztuki, literaturoznawczyni, bibliolożka. Zatrudniona na etacie profesora uczelni na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, kieruje Zakładem Nauk Pomocniczych i Edytorstwa, ponadto pełniąc funkcję redaktor naczelnej Wydawnictwa „Poznańskie Studia Polonistyczne”. W swoich badaniach skupia się na zagadnieniach z zakresu historii książki oraz ruchu wydawniczego, a także ilustratorstwa książkowego.

Ewelina Maria Kubasik

Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Jarocin

Monografia Magazynu Materiałów Literackich „Cegła” jako przykład oryginalnego i innowacyjnego edytorsko artbooka.

Można się zastanowić, czy czasopismo literackie musi/powinno być wydawane klasycznie? I czy ta klasyka oznacza li tylko formę kodeksu lub broszury? Czy preferowaną kolorystyką jest ta stonowana? Na te wszystkie pytania mogę odpowiedzieć stanowczo: nie, nie musi.

Magazyn Materiałów Literackich „Cegła” w swej historii był wydawany m.in. jako kopiowany na powielaczu zin, klasyczny tomik poetycki, jako vleпки, maseczki antyśmogowe i ochronne (akurat w czasie pandemii), czy pudełko od zapalek. Niedawno ukazała się Monografia Magazynu Materiałów Literackich „Cegła” 2001–2022, która jest unikatowa i ma formę artbooka i choćby z tego powodu warto się nad nią pochylić, co zamierzam zrobić podczas swego wystąpienia. Chcę pokazać, że monografia (wydana przez Fundację na Rzecz Kultury i Edukacji im. Tymoteusza Karpowicza) jako książka może być też interesująca, ciekawa i nietuzinkowe edytorsko – nie tylko w treści, ale i w formie.

Z wykształcenia kulturoznawczyni, polonistka i absolwentka publikowania cyfrowego i sieciowego, z zawodu bibliotekarka.

Marcin Kurek

Uniwersytet Wrocławski

„Antyfaszystowski zeszyt szkolny” Maurycego Amstera

Przedmiotem proponowanego wystąpienia jest postać polskiego grafika, typografa, projektanta książek i czasopism Maurycego Amstera oraz jedno z jego najważniejszych dokonań – „Antyfaszystowski zeszyt szkolny”. Amster (1907–1980) urodzony we Lwowie w asymilowanej rodzinie żydowskiej, ukończył berlińską szkołę wzornictwa Reimann-Schule i na początku lat 30 trafił do Hiszpanii, skąd po upadku Republiki wyemigrował do Chile – w obu tych krajach kładąc podwaliny pod nowoczesną kulturę książki. Wśród setek jego projektów miejsce szczególne zajmują tzw. *cartillas antifascistas*, czyli „antyfaszystowskie zeszyty szkolne”. Amster zaprojektował je w 1937 r. w samym środku hiszpańskiej wojny domowej na zamówienie republikańskiego ministerstwa oświaty. Publikacje te, opracowane w dwóch wersjach i rozpowszechniane w nakładzie 100 tys. egzemplarzy, służyły alfabetyzacji i elementarnej edukacji niewykształconych żołnierzy republikańskich pochodzących z niskich klas społecznych.

Z badawczego punktu widzenia stanowią one interesujący przypadek semiotycko-funkcjonalny ukazujący w nowym świetle ideologiczne uwikłania modernizmu oraz kwestie sprawczości sztuki. Zeszyt, ze względu na skalę projektu, pełnił ważną funkcję społeczną – jako awangardowa książka artystyczna wykorzystywał nowoczesne wzornictwo, typografię, kolaż, fotomontaż, a poprzez swoje treści stanowił narzędzie propagandy. Interesuje mnie odczytanie prac Amstera w kontekście historii sztuki zaangażowanej w republikańskiej Hiszpanii, która wobec zastąpienia awangardy modelami realistycznymi w ZSRR, pełniła rolę szczególnego poligonu artystycznego

(najbardziej wymownym przykładem tego zjawiska jest „Guernica” namalowana także w 1937 r.).

Dr hab. nauk humanistycznych, profesor UW, literaturoznawca. Autor dwóch monografii: *Powieść totalna. Wokół narracyjnych teorii Ernesta Sábato i Maria Vargasa Llosy* (2003) i *Poezja przyziemna. Doświadczenie codzienności w liryce Joana Brossy* (2014, przekład hiszpański 2016), a także współautor antologii krytycznej *W poszukiwaniu Alefa. Proza hispanoamerykańska w świetle najnowszych badań* (2007) oraz książki *Rzeczywiste i możliwe. Rozmowy z Florianem Śmieją* (2005). Współpracownik zespołu badawczego POCIÓ – POESIA i EDUCACIÓ (Barcelona), członek zespołu CALITHI – LITERATURA Y CAPITALISMO EN LAS CULTURAS HISPANICAS (Madryt-Ostrawa-Wrocław-Poznań). Poeta i tłumacz poezji, laureat m.in. Nagrody Kościelskich i Nagrody „Literatury na Świecie”.

Jakub Maciej Łubocki

Muzeum Narodowe we Wrocławiu

Książka w bibliofilskiej spuściźnie na przykładzie losów księgozbiorów Emila Zegadłowicza, Gustawa Morcinka i Jana Kuglina

Książka, której rzadkość wynika z jej proveniencji, jest unikatowa, nawet jeśli inne egzemplarze tego samego wydania są powszechnie dostępne. Odciska się na niej piętno jej właściciela, a wraz z innymi książkami, jako księgozbiór, obrazuje jego zainteresowania, wskazuje inspiracje edytorskie i literackie, niekiedy nawet życiorys. Strata takiej książki, zwłaszcza w obliczu braku katalogu księgozbioru, jest nie do powetowania w żaden inny sposób. Często jednak nie znajduje to odzwierciedlenia w trosce i odpowiedniej pieczy nad taką kolekcją. Na przykładzie analizy procesów rozproszenia i (częściowej) utraty wybranych trzech kolekcji należących niegdyś do osobistości polskiej kultury i sztuki XX wieku (Emila Zegadłowicza, Gustawa Morcinka i Jana

Kuglina – utrzymujących wzajemne przyjacielskie stosunki), zostaną przedstawione problemy, z jakimi boryka się badacz-bibliolog/literaturoznawca/biograf w obliczu rozproszenia materialnej spuścizny po ludziach książki – bibliofilach, literatach, typografach. Opisane przy okazji straty pozwolą uchwycić wagę problemu

Absolwent informacji naukowej i bibliotekoznawstwa (w specjalności edytorstwo) w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego. W chwili obecnej przygotowuje się do obrony pracy doktorskiej pt. „Podstawowe problemy dokumentu w dokumentoznawstwie i bibliografoznawstwie na przykładzie dokumentu dźwiękowego” oraz kontynuuje badania skoncentrowane wokół teoretycznych podstaw bibliologii (język, terminologia, normalizacja), teorii dokumentu (ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień źródeł informacji oraz teorii i organizacji bibliografii), sztuki wydawniczej (zwłaszcza w obszarze typografii i liternictwa) i jej aspektów muzeologicznych. Zawodowo związany jest z rynkiem wydawniczym jako korektor i redaktor oraz z bibliotekami, dla których wykonuje zlecenia o różnorodnym charakterze. Od 1.01.2021 pełni obowiązki kuratora Działu Sztuki Wydawniczej w Muzeum Narodowym we Wrocławiu. Dalsze informacje na stronie: jmlubocki.wordpress.com.

Sylwia Marciniak

Instytut Nauk o Informacji i Mediach
Uniwersytet Wrocławski

Illumigrate, Fairy Loot, Owlcrate...

– rozwiązania edytorskie książkowych boxów subskrypcyjnych

Znaczenie literatury dla młodzieży (young adult, new adult) na polskim rynku wydawniczym zwiększa się. Świadczą o tym takie czynniki, jak: wzrost liczby wydawanych publikacji przeznaczonych dla tego segmentu, pojawianie się kolejnych imprintów wydawniczych nastawionych na nastoletnich odbiorców, przewaga książek dla młodzieży w topkach sprzedażowych księgarni, mody czytelnicze stricte powiązane z tą kategorią czytelników oraz wzrost

znaczenia bookmediów, czyli serwisów społecznościowych poświęconych segmentowi wydawniczemu, książkom i ich czytelnikom.

To właśnie bookmedia, takie jak Bookstagram, BookTok, BookTube kreują nawyki czytelnicze i zakupowe. Oprócz wyborów oczywistych, będących publikacjami polskich wydawnictw i imprintów książek dla młodzieży, coraz częściej dostrzegalny jest model kolekcjonerski młodzieżowych książek ekskluzywnych. Mowa tutaj o książkowych subskrypcyjnych boxach (np. Illu-micrate, Fairy Loot, Owlcrate, itd.), zawierających książkę w specjalnej edycji oraz dopasowane tematycznie gadżety.

Badania umożliwiły sprawdzenie jakie rozwiązania edytorskie są wykorzystywane przy tworzeniu ekskluzywnych edycji i czy są one powtarzalne, a także porównano ten sam tytuł w wydaniu tradycyjnym i specjalnym oraz wskazano istotne różnice między nimi. Ponadto zbadano, które z tych cech są cenione przez czytelników najbardziej.

Sylwia Marciniak studia licencjackie, jak i magisterskie kończyła na kierunku Informacja Naukowa i Bibliotekoznawstwo. Obecnie jest doktorantką Kolegium Doktorckiego Wydziału Filologicznego z ramienia Instytutu Nauk o Informacji i Mediach UW w dyscyplinie Nauki o Komunikacji Społecznej i Mediach. W pracy naukowej zajmuje się zagadnieniami bibliotekarstwa i bibliotekoznawstwa. Prace doktorską pisze o podręcznikach dla bibliotekarzy od 1919 r., ale równocześnie dzieli zainteresowania badawcze na literaturę dla młodzieży.

Emiliya Ohar

Ukrainian Catholic University
School of Journalism and Communications, Lwów

Mapa małych wydawców Ukrainy: między komercją a niszową subkulturą

Proponowany raport będzie poświęcony charakterystyce teoretycznych i praktycznych aspektów powstawania i funkcjonowania małych (small press) lub

niezależnych wydawnictw (independent publishing houses, indie publishing houses), ze szczególnym uwzględnieniem ukraińskiego przypadku małego wydawnictwa książkowego.

Rozważone zostaną następujące kwestie: 1) interpretacja pojęcia indie wydawnictwo (wydawnictwo niezależne), określenie jego podstawowych cech ilościowych i jakościowych, korelacja z takimi pojęciami jak wydawnictwo małe, vanity press, print on demand; 2) opis mapy indie-wydawnictw Ukrainy i określenie konkretnych tendencji w jej kształtowaniu w latach 2013–2023; 3) refleksje nad perspektywami tej niszowej praktyki wydawniczej oraz subkulturowej w warunkach cyfryzacji branży wydawniczej, spadku zainteresowania czytaniem, w warunkach kryzysu gospodarczego wywołanego wojną (od 2013 r.). Planuje się ocenę zjawiska zarówno w kontekście zawodowym, jak i społeczno-kulturowym.

Ohar Emiliya, Prof. in School of Journalism and Communications, Ukrainian Catholic University in Lwów. Formerly head of PR and Journalism Department of Ukrainian Academy of Printing.

Subjects of professional interests: book publishing and media production, social media studies, cultural and book journalism. She has a long experience of cooperation as an expert with publishers, librarians, professional organizations (Book Forum, BaraBuka, Annual National Book Rating The Best Children's Book of Year etc.). Member of the IRSCL.

Milena Osowska

Instytut Nauk o Informacji i Mediach
Uniwersytet Wrocławski

Komiks internetowy w Polsce

Wraz z rozwojem mediów cyfrowych, komiks znalazł dla siebie nową przestrzeń, zmieniając i dostosowując się do obecnych warunków i możliwości. Zmiany objęły formę komiksu, sposoby jego prezentacji oraz drogi dystrybu-

cji. Wpłynęły one również na poszerzenie kręgu twórców i odbiorców komiksu. Internet stał się przestrzenią, w której autorzy coraz częściej publikują swoje dzieła. Dla wielu z nich jest to też pierwsze miejsce, gdzie upubliczniają swoje prace. Webkomiksy, czyli komiksy internetowe, cieszą się na świecie ogromną popularnością. Nic dziwi zatem, że i polscy autorzy, chcąc rozszerzyć zasięg swoich komiksów, publikują je w Internecie, czy to na własnej stronie, w social mediach, czy też na platformach poświęconym tego typu publikacjom. Jednak do tej pory webkomiksy znajdują się pomiędzy mainstreamem, gdzie sytuują się tylko te najpopularniejsze z nich, a niszą, do której trafia znaczna ich część.

Celem referatu będzie ukazanie obecnej sytuacji komiksu internetowego w Polsce. Autorka skupi się na takich zagadnieniach, jak: różnice w edycji/publikowaniu komiksów tradycyjnych i internetowych, przedstawienie wybranych polskich autorów (cieszących się zainteresowaniem również za granicą), analiza wybranych komiksów internetowych, analiza polskich i zagranicznych platform do publikowania komiksów internetowych, zainteresowanie polskich wydawców tym typem publikacji. Podczas wystąpienia autorka odpowie na pytania: Czym jest webkomiks?; Jak wygląda obecna sytuacja webkomiksu w Polsce?; Jakie są modele dystrybucji i promocji webkomiksu dostępne w Polsce?; Czy webkomiksy są dostrzegane przez polskich wydawców? Do tego zadania użyto metod analizy i krytyki piśmiennictwa oraz analizy jakościowej platform i wybranych webkomiksów.

Milena Osowska – absolwentka kierunku Publikowanie cyfrowe i sieciowe w Instytucie Nauk o Informacji i Mediach. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół problematyki mediów cyfrowych i ich wpływu na współczesną kulturę czytelną. Badaczka i fanka komiksu. W pracy magisterskiej pt. *Seria komiksów Asteriks René Gościnnego i Alberto Uderzo w polskiej przestrzeni medialnej* omówiła kolejne transmedialne odsłony tego słynnego francuskiego komiksu i ich recepcję. W tej chwili przymierza się do publikacji swojego pierwszego naukowego artykułu.

Joanna Pankau

Wydział Antropologii i Kulturoznawstwa UAM
Pracownia Komiksu, Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu

Rozmywanie granic: między undergroundem a instytucją. Przypadek kolekcjonowania zinów w Pracowni Komiksu Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu

Rozwój wydawnictw zinowych, tj. trzeciego obiegu wydawniczego od lat 60. XX w. stanowił wręcz nieodłączny aspekt funkcjonowania kontrkulturowych ruchów – szczególnie punkowych i anarchistycznych – kwestionujących oficjalny obieg kultury, w tym obieg instytucjonalny. W przypadku Polski, kluczowym momentem rozwoju wydawnictw zinowych były lata 80. i 90. XX w. Procesy składania, drukowania oraz oddolnej dystrybucji zinów stanowiły jeden z wyraźniejszych przejawów twórczości dopełniającej obraz antysystemowego oporu. Pracownia Komiksu Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu jest jednym z niewielu miejsc w Polsce, które podjęły się wyzwania gromadzenia zinów komiksowych. Obecna kolekcja, zgromadzona i udostępniana w Czytelni Komiksów i Gazet Nova, liczy przeszło 500 egzemplarzy zinów. W swoim referacie planuję pochylić się właśnie nad procesem gromadzenia tych nietypowych zbiorów.

Kluczowe pozostaje tu złączenie kolekcjonowania twórczości undergroundowej z koniecznością wyjścia „w teren” – uważnego śledzenia niezależnego runku, docierania do twórców, którzy nie mają obowiązku przekazywania egzemplarza obowiązkowego. Mamy tu do czynienia ze środowiskiem, którego przedstawiciele i przedstawicielki częstokroć podchodzą z „rezerwą” do instytucjonalizacji swojej twórczości. Pracownia Komiksów BUP jest doskonałym studium przypadku pozwalającym poddać pod dyskusję metody otwierania się instytucji na niezależnych twórców, nie tylko poprzez uczestnictwo w festiwalach komiksowych oraz zinowych, ale także poprzez organizowanie własnych wydarzeń (Poznański Festiwal Sztuki Komiksowej) oraz wydawanie zinów (zarówno autorskich, jak i antologii) wspierających artystów. Pracownia Komiksu BUP poprzez swoje działania stara się przede

wszystkim odpowiadać na zmieniające się realia wydawnictw zinowych – testowanie czy też stopniowe „rozpuszczanie” granic między „oddolnym” a „odgórnym”, między kulturą niezależną a kulturą oficjalną, między prowizorycznością a profesjonalizacją.

Proces gromadzenia zinów może w końcu stanowić interesujący przyczynek do dalszego namysłu nad rolą bibliotekarza-badacza wykorzystującego metody badań terenowych opartych na uczestnictwie z myślą o tworzeniu miejsca (dla studentów, doktorantów, naukowców) pod przyszłe badania trudno dostępnej twórczości polskich zinowców.

Joanna Pankau – doktorantka w Zakładzie Kulturowych Studiów Miejskich w Instytucie Kulturoznawstwa na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Pracuje w Pracowni Komiksu w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu. Dotychczasowe zainteresowania badawcze dotyczące nowych mediów oraz niezależnej kultury artystyczno-aktywistycznej rozwija w ramach pracy nad gromadzeniem zbiorów komiksowych (w tym zinów) oraz współorganizację Poznańskiego Festiwalu Sztuki Komiksowej.

Ewa Repucho

Instytut Nauk o Informacji i Mediach
Uniwersytet Wrocławski

Wbrew komercji. Działalność wydawnicza Janusza Górskiego w latach 90. XX w.

Lata 90. XX w. przyniosły w Polsce upadek rangi zawodu grafika. Wszechobecna komercja sprawiła, że pospolitość i bylejakość stały się w polskim projektowaniu wydawniczym normą. Na rynku zdominowanym przez nastawionych na zys wydawców brakowało wiedzy, doświadczenia, a przede wszystkim zrozumienia i potrzeby pięknego projektowania w dziedzinie książki. Wypracowane przez lata standardy przestały obowiązywać. I w ta-

kiej właśnie trudnej rzeczywistości Janusz Górski założył autorskie studio graficzne *Pracownia* (1991), a następnie – razem ze Stanisławem Rośkiem – oficynę *słowo/obraz* (1994), przekształconą z czasem w wydawnictwo *słowo obraz/terytoria*. Ambicją wydawców było dostarczanie czytelnikom dobrych książek w pięknej oprawie graficznej, starannie wydanych, nawiązujących formą do najlepszych tradycji typograficznych. Wypracowanie wysokich standardów wydawniczych wiązało się nie tylko z ciężką pracą, nieustannym przełamywaniem oporów środowiska, lecz także wielkimi stratami finansowymi ich wydawców. Niemniej jednak książki te szybko zostały dostrzeżone, zwracały uwagę szlachetną formą, stanowiły przeciwwagę dla standardowej produkcji na rynku zalanym tandetą. Siłą tych projektów stała się dbałość o szczegóły i subtelna elegancja, a także zastosowanie szlachetnych papierów, materiałów introligatorskich i opraw. Z dzisiejszej perspektywy działalność Górskiego jest nie do przecenienia. Sprzeciw wobec łamania wypracowanych przez wieki standardów wydawniczych i wysiłek w utrzymaniu odpowiedniego poziomu typograficznego przyczynił się do zachowania dobrych wzorców, dając impuls do odnowy polskiej sztuki wydawniczej.

Ewa Repucho jest kierownikiem Zakładu Edytorstwa i Projektowania Publikacji Instytutu Nauk o Informacji i Mediach Uniwersytetu Wrocławskiego. Jej zainteresowania badawcze koncentrują się na typografii, projektowaniu książki i szeroko pojętej estetyce publikacji zarówno w ujęciu historycznym, jak i współczesnym. Jest autorką książek: *Fanaberie i pasje. Edycje bibliofilskie i druki ozdobne Biblioteki Narodowej w Warszawie* (2006), *Typografia kompletna. Kultura książki w twórczości Leona Urbańskiego* (2016), *Typografia dla humanistów. O złożonych problemach projektowania edycji naukowych* (2018) oraz kilkadziesiątu artykułów poświęconych typografii i projektowaniu publikacji. Prowadzi zajęcia z typografii, grafiki książki, współczesnej technologii wytwarzania edycji oraz sztuki książki.

Agnieszka Rybarczyk

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Struktura, integralność i ewolucyjny status liberatury: na przykładzie kolekcji specjalnej w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu (2011–2022).

Streszczenie: Liberatura to nurt zdefiniowany po raz pierwszy w 1999 roku przez Zenona Fajfera w eseju-manifeście *Liberatura*. Aneks do słownika terminów literackich. Zalicza się do niego utwory charakteryzujące się postulowaną integralnością i nierozzerwalnością całości, w których nośnikami znaczeń są zarówno treść, jak i forma. Liberacka spoistość wynika ze ścisłego dopasowania formy dzieła do jego treści, co wpływa na ogromną różnorodność utworów określanych mianem liberatury, w których znaczące mogą być m.in. rozmieszczenie ilustracji, objętość tomu, materiał, z którego został on wykonany, czy krój pisma. Konsolidacja tekstu i strony wizualnej dzieła prowadzą do jego zróżnicowania strukturalnego, jednocześnie powodując przemianę książki z przedmiotu w podmiot.

Struktura dzieł liberackich oparta na przestrzennej organizacji tekstu, ikonizacji, materialności czy interaktywności przybiera swoje realizacje pod postacią leporella, trójksięgu, utworów w pudełkach składających się z pojedynczych kart bądź luźnych składek czy książki-ulicy. Status liberatury począwszy od 1999 roku zmieniał się, ewoluując od eksperymentu przeciwstawianego tradycyjnym rodzajom literackim (liberatura jako literatura totalna) po bycie częścią świata literatury (redefinicja, przejście od liberatury do dzieł liberackich, tzn. posiadających cechy liberackie).

Przedmiotem referatu jest prezentacja wybranych przykładów dzieł liberackich w odniesieniu do ich zróżnicowanej struktury, charakteryzującej je integralności oraz ewolucyjnego statusu liberatury w oparciu o kolekcję specjalną gromadzoną w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu od 2011 roku.

Agnieszka Rybarczyk – z wykształcenia polonistka (UAM) oraz coach i doradczyni zawodowa (Collegium Da Vinci). W Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu pracuje od 2010 roku. Moderatorka Dyskusyjnego Klubu Książki, odpowiedzialna za kolekcję „Liberatura”, kuratorka wystaw poświęconych tejże kolekcji oraz prowadząca warsztaty i wykłady dotyczące tej tematyki, od 2017 roku kierownik Oddziału Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów BUP. Pasjonatka czytania i pisania, która zajmowała się reżyserowaniem, pisaniem scenariuszy oraz montowaniem teledysków i reklam. Jej zaciekawienie budzi wszystko, co przełamuje utarte schematy, a życiowe motto brzmi „Spodziewaj się niespodziewanego!”

Katarzyna Seroka

Uniwersytet Warszawski

Edycje książek religijnych w kolekcji Witolda Kazimierza Czartoryskiego

Urodzony w Paryżu Witold Kazimierz Czartoryski, syn Władysława Czartoryskiego oraz Małgorzaty Marii Adelajdy Orleańskiej, wychowany był w środowisku emigracyjnej i francuskiej elity. Wyniósł z domu ogromne zamiłowanie do wiedzy i chęć jak najlepszego poznania świata i jego bogactwa kulturalnego. Swoją pasję i głód wiedzy realizował Książę za pomocą zbieractwa książek. Czartoryski zebrał we Francji kolekcję ponad 25 tysięcy książek o wyjątkowych walorach intelektualnych i różnorodnej tematyce. Jego księgozbiór miał uniwersalny, humanistyczny charakter. Wyjątkowe miejsce w jego kolekcji zajmowały książki z zakresu religioznawstwa. Tym, co je wyróżnia, to grupa 190 ksiąg Starego i Nowego Testamentu oraz wydań Pisma Świętego z różnych kręgów kulturowych, w 118 językach świata, nie licząc dialektów. W wystąpieniu nakreślony zostanie zarys tej niepospolitej kolekcji.

Doktor nauk humanistycznych w zakresie bibliologii i informatologii. Adiunkt na Wydziale Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii Uniwersytetu Warszawskiego. Interesuje się historią i działalnością emigracyjnych instytucji kultury, szczególnie bibliotekami. Stypendystka Fondation de France (2017) oraz Fundacji Lanckorońskich (2020).

Joanna Skubisz

Uniwersytet Wrocławski

Odkrywając cuda natury – czyli dziwne losy *D'Amboinsche rariteitkamer* (1705) Georgiusa Everhardusa Rumphiusa

Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu posiada bogatą kolekcję niderlandzkich starodruków z okresu od początku XVI do końca XVIII wieku. Wyróżnić w niej również można publikacje o świecie szeroko rozumianej natury. Zgodnie z katalogiem w tym gronie znajduje się ponad dwadzieścia dzieł niderlandzkojęzycznych, tj. powstałych oryginalnie w tym języku bądź tłumaczeń, głównie z łaciny, oraz języka francuskiego.

W swoim wystąpieniu zarysuję pokrótce typy i tematykę wyselekcjonowanych niderlandzkojęzycznych prac oraz naszkicuję ich 'drogę' do zbiorów dzisiejszej Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu. Na tym tle przedstawię szczegółowo jedno dzieło, jako przykład niezłomności autora, którego celem było przeprowadzenie badań, a następnie stworzenie i publikacja utworu, będącego ich ukoronowaniem. W swojej pracy napotykał on liczne przeszkody. Wspomnianym dziełem jest *D'Amboinsche rariteitkamer* (Amboński gabinet osobliwości, nr kat. 363352) w amsterdamskiej edycji z 1705 roku. Autor – Georgius Everhardus Rumphius (1627–1702) był niemieckim żołnierzem, kupcem i badaczem, pracującym dla niderlandzkiej Kompanii Wschodnio-Indyjskiej. W publikacji w języku niderlandzkim Rumphius opisał szeroko florę i faunę wyspy Ambon, w prowincji Moluki we wschodniej Indonezji.

W prezentacji ukażą skomplikowane losy badacza, który nie doczekał druku *D'Amboinsche rariteitkamer*. Ponadto opiszę sposób prowadzenia badań przez Rumphiusa i charakter jego dzieła. Co wyróżniało tę pracę od innych o podobnym charakterze? Jak Rumphius ujmował przyrodę (elementy ekokrytyki). Kto oprócz samego autora przyczynił się do ostatecznego kształtu publikacji? Jaką rolę odegrała między innymi Maria Sibylla Merian (1647–1717) – entomolożka i artystka podążająca pod prąd ówczesnym konwenansom. Podejmę próbę odpowiedzi na pytanie, czy ten niderlandz-

kojęzyczny druk przyrodniczy może zostać potraktowany jako międzykulturowy i interdyscyplinarny obiekt badań? Czy dzięki niemu potrafimy wskazać wzajemne wpływy w europejskiej nauce XVII i XVIII wieku oraz pomiędzy różnymi kulturami? W celu odpowiedzi na powyższe pytania wykorzystam egzemplarz znajdujący się w kolekcji wrocławskiej. Wystąpieniu towarzyszyć będzie materiał ilustracyjny.

Joanna Skubisz – doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa, adiunkt w Katedrze Filologii Niderlandzkiej im. Erazma z Rotterdamu na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Pracę doktorską poświęciła niderlandzkim zbiorom emblematów w kolekcji Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu. Wykładowczyni języka niderlandzkiego oraz dawnej kultury i literatury niderlandzkiej. Do jej zainteresowań naukowych należą: kultura i literatura niderlandzka epoki nowożytnej, związki między Polską, Śląskiem i Niderlandami w wiekach dawnych, historia i sztuka dawnej książki.

Katarzyna Sowa

Uniwersytet SWPS

Od pomysłu do realizacji – historia projektu książki *abc typografii* nagrodzonej w konkursie pt. Najpiękniejsze Polskie Książki 2021

Projektowanie książek to jeden z obszarów wchodzących w zakres projektowania publikacji, w którym artystycznej wizji towarzyszyć powinna myśl o potrzebach odbiorcy. W referacie postaram się odpowiedzieć na pytanie, które elementy książki, oprócz okładki, uwzględniane są w trakcie projektowania. Podstawę wystąpienia stanowić będą własne doświadczenia z projektu autorskiej książki *abc typografii*. Przedstawię, od czego zaczynam projektowanie książki, które jej elementy biorę pod uwagę, jakie decyzje muszę podjąć oraz czy funkcja książki wpływa na jej formę. Ponadto wskażę, co w projektowaniu książek jest dla mnie najciekawsze, a czego nie lubię.

Miłośniczka typografii, graficzka, aktywna zawodowo projektantka. Magister historii sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego. Prowadzi warsztaty dla studentów Grafiki Uniwersytetu SWPS z zakresu historii typografii, reguł składu tekstu, projektowania wielostronicowych publikacji, projektowania książki. Interesuje się typografią i jej korelacją z przekazem wizualnym i jego odbiorem. Lubi przyglądać się literom, ale także grze czerni i bieli łamów tekstowych. Największą radość sprawia jej projektowanie książek. Fascynują ją dokonania Polskiej Awangardy, Modernizmu Międzywojennego, Szwajcarskiej Szkoły Projektowania i eksperymenty Postmodernistów.

Magdalena Ślawska

Uniwersytet Wrocławski

Chorwacy i serbscy wydawcy najnowszej polskiej literatury dla dzieci

Celem wystąpienia stanie się zaprezentowanie działalności małych – lilipucich – oficyn wydawniczych, takich jak: Srednja Europa i Planet Zoe z Chorwacji oraz Propolis Books i Kozikas z Serbii. Pokażę, jakie zmiany o charakterze ilościowym i jakościowym zaszły wraz z pojawieniem się na rynku książki wspomnianych wydawców, którzy stawiających na rzadko spotykaną na półkach księgarskich literaturę dziecięcą małych języków. Przyjrzę się również, jakie utwory polskich twórców wzbudzają ich szczególne zainteresowanie oraz wskażę punkty zwrotne w dziejach polskiej książki dla dzieci w Chorwacji i Serbii na przestrzeni ostatnich trzydziestu lat. Analizę działalności oficyn wydawniczych przeprowadzę w oparciu o teorię repertuaru kulturowego Itamara Even-Zohara, gdyż zaproponowane przez izraelskiego badacza pojęcie idea-makers wydaje się najtrafniej oddawać rolę, jaką interesujący mnie wydawcy odgrywają w promowaniu najnowszej polskiej książki dla dzieci oraz kształtowaniu jej obrazu na gruncie serbskim i chorwackim.

Magdalena Ślawska – doktor nauk humanistycznych, adiunkt w Zakładzie Kroatystyki i Serbistyki Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego. Członkini

Centrum Badań Literatury dla Dzieci i Młodzieży Uniwersytetu Wrocławskiego. Zainteresowania naukowe: chorwacka i serbska literatura dla dzieci i młodzieży oraz jej recepcji w Polsce, Recepcja polskiej literatury dla dzieci i młodzieży w Serbii i Chorwacji, jugonostalgia oraz postjugosłowiańska proza autobiograficzna.

Andrzej Tomaszewski

Polskie Towarzystwo Wydawców Książek

Przypadki św. Terminusa

„Abrys żywy nieżywego albo Memoriał świętego Terminusa Rzymskiego” to opowiadania hagiograficzne o fikcyjnym świętym. Powstawały trzy lata, początkowo publikowane jako fragmenty na facebooku, a potem na internetowym serverze. Od początku, do dzisiaj, podlegały publicznej ocenie i zapatrywaniom. Dwa razy drukowane w niewielkim nakładzie powracały z uwagami czytelników. Trzeci druk, wydany w Muzeum Książki Artystycznej w Łodzi w maju 2023 roku, jest książką bibliofilską oprawioną w płótno. Pod adresem <http://terminus.ach.pl> znajduje się aktualna treść opowiadań; w intencji autora – nie zakończona.

Andrzej Tomaszewski jest typografem, projektantem książek, redaktorem, drukarzem, wykładowcą oraz publicystą. Powszechnie znane są jego książki, m.in. Leksykon pism drukarskich (Warszawa 1996), Zapiski książkoroba (Warszawa 2006) czy Architektura książki (Warszawa 2011). Jest również autorem około 300 artykułów, które opublikował w czasopiśmie wydawniczych, poligraficznych oraz bibliologicznych. Zaprojektowane przez niego publikacje były prezentowane na kilku wystawach indywidualnych w Krakowie, Warszawie, Katowicach, Gdańsku i Bachotku. Od wielu lat współpracuje z PTWK oraz Polską Grupą Użytkowników Systemu TeX. Był członkiem kolegiów redakcyjnych czasopism branżowych: „Pro Typo”, „Litera”, „Macword”, „Poligrafika”, „Wydawca”, „Wiadomości Księgarskie”, „Gutenberg”, „Acta Poligraphica”, a także jurorem licznych konkursów wydawniczych, poligraficznych i graficznych.

Dorota Ucherek

Uniwersytet Wrocławski

„Magazyn Materiałów Literackich »Cegła«” w kontekście zwrotu ku rzeczom

Wydawany od 2000 roku przez Fundację na rzecz Kultury i Edukacji im. Ty-moteusza Karpowicza „Magazyn Materiałów Literackich »Cegła«” zalicza się do kategorii czasopism literackich, stanowi jednak zupełnie nieprototypową realizację jej założeń. Zaskakujące i różnorodne artziny – które przyjmowały już formę pocztówek, magnesów, pieczętek, pudełka papierosów, banknotów, kubków termicznych, kart do flirtu towarzyskiego, a nawet kostki do jogi, opłatków czy zasłon w pokoju – korzystając z zaproponowanego przez Clive’a Phillpota (w jego klasyfikacji książek artystycznych) terminu „książki-objekty”, można określić mianem „czasopism-objektów”. Poszczególne numery stanowią hybrydyczne twory sytuujące się na pograniczu prasy, książki i sztuki. Szczególnie interesujące wydaje się wszakże jeszcze jedno liminalne ujęcie: przeanalizowanie różnych wersji „Cegły” z perspektywy założeń zwrotu ku rzeczom (zwłaszcza w rozumieniu Ewy Domańskiej). W referacie przedstawione zostaną wyniki takiego badania, przeprowadzonego z uwzględnieniem wcześniejszych ustaleń naukowych dotyczących periodyku, poczynionych przez Karolinę Marię Wiśniewską i Marcina Czerwińskiego, a także w odniesieniu do niedawnej jubileuszowej „monografii” magazynu, konstytuującej jeszcze jeden artystyczny kontekst jego funkcjonowania na rynku wydawniczym.

Adiunktka w Zakładzie Edytorstwa Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego. Autorka artykułów i recenzji naukowych publikowanych w „Sztuce Edycji”, „Literaturze Ludowej”, „Literaturze i Kulturze Popularnej”, „Pracach Literackich” oraz tomach pokonferencyjnych. Członkini Stowarzyszenia Badaczy Popkultury i Edukacji Popkulturowej „Trickster”. Specjalistka w dziedzinie redakcji publikacji naukowych – redaktorka językowa i merytoryczna „Pamiętnika Literackiego”, „Quarta”, „Homo Ludens”, „Meluzyny”, publikacji wydawnictwa Ossolineum, w tym serii „Biblioteka Narodowa”, oraz licznych monografii i tomów zbiorowych.

Rafał Werszler

Instytut Nauk o Informacji i Mediach
Uniwersytet Wrocławski

Projektowanie katalogów wystaw cyklicznych

Prezentowany temat ma na celu zwrócenie uwagi na cykliczne publikacje wystaw artystycznych, których projekt powinien być jednorodny i cyklicznie zunifikowany, a może i nie? Temat jest rozważany z punktu projektanta, a także z poziomu odbiorcy. Omówione zostaną strategie tworzenia, zbierania materiałów, korespondencja z artystami, łączenie narracji z ilustracją. Badaniu podlega także oddziaływanie katalogu wystaw cyklicznych Interdyscyplinarnych, wobec wystaw z pojedynczej dyscypliny sztuki. Referat oparty na projektach własnych oraz na projektach twórców podobnych publikacji.

Dr Rafał Werszler, UWr – doktor nauk humanistycznych Wydziału Filologicznego, Uniwersytetu Wrocławskiego. Adiunkt w Instytucie Nauk o Informacji i Mediach UWr. Zainteresowania naukowe: historia bibliotek, badania wpływu sztuki na przemiany w aranżacjach wnętrz bibliotecznych, zarządzanie informacją, promocja sztuki. Autor: *Wyposażenie i aranżacja bibliotek na Śląsku do końca XIX wieku* (Warszawa 2019), *W świecie rysunku* (Wrocław 2022). (orcid.org/0000-0001-9871-1158).

Katarzyna Węgorowska

Uniwersytet Zielonogórski

Książki-kamienie zwerbalizowane w opracowaniu Eugeniusza Józefowskiego „Książka o książkach”

Książka i kamień to desygnaty, które od wieków wkomponowują się w dzieje ludzkości. Zachodząca między nimi relacja utrwalona została m.in. w interdyscyplinarnych opracowaniach poświęconych bogactwu a tym samym różnorodności kamieni. Zależność tę dokumentują również wykwintne oprawy

i okładki dawnych oraz współczesnych książek inkrustowane kamieniami szlachetnymi i półszlachetnymi. Cel niniejszych rozważań stanowi jednak odpowiedź na pytanie: w jaki sposób książki i współtworzące lub tworzące je kamienie postrzega artysta, który jest autorem takich jednostkowych, unikatowych książkowo-kamiennych publikacji? Przedmiot refleksji stanowią natomiast werbalne wyróżniki „kamiennych” książek artystycznych utrwalone w autotematyczno-monograficznym opracowaniu Eugeniusza Józefowskiego „Książka o książkach”, w którym pochyla się on nad kreowanymi przez siebie, inspirowanymi kamieniem i kamieniami książkami. W opracowaniu, będącym przedmiotem badań lit(h)olingwistyczno-lingwokulturologicznych, istotne są bowiem „dane językowe” dokumentujące wyjątkowość artystycznych książek E. Józefowskiego. Zastosowana metoda lingwistyczno-kulturologiczna pozwala natomiast na wyeksponowanie świadectw językowych werbalizujących specyfikę tych Józefowskich książek, których prymarnym komponentem, a zarazem elementem jest kamień. W poczynionych ustaleniach dla lit(h)olingwistyki, a zarazem lingwokulturolog frapujące są też chrematonimy-ideonimy reprezentowane przez onimiczne sygnatury – tytuły poszczególnych dzieł literacko-artystycznych. Połączenie słów i kamieni sprawia zatem, że autorskie propozycje zielonogórskiego plastyka wpisują się w nurt współczesnej liberatury.

Katarzyna Węgorowska – lingwokulturolog, miłośniczka polszczyzny i sztuki; twórczyni oraz kierownik Pracowni Języka i Kultury Ludowej Uniwersytetu Zielonogórskiego; inicjatorka międzywydziałowych konwersatoriów „Kamień w kulturze”; autorka siedmiu monografii, a także licznych artykułów, w tym: „Kamienie i klejnoty w języku, kulturze, sztuce” (2012), „Od Gorgony do Kolberga. Świat koralu / koralowców w polszczyźnie. Rzecz lit(h)olingwistyczno-kulturologiczna” (2019) oraz „Książki piękne” (Książki po(u)żyteczne. Ilustracje i dekoracje książkowe znakami języka, kultury, sztuki. rzecz lingwokulturologiczno-dydaktyczna o artystycznych komponentach ubogacających również moje monografie naukowe”; zainteresowania naukowe koncentruje obecnie wokół stworzonej przez siebie lit(h)olingwistyki (a w jej obrębie ambronimii, gemmonimii, gliptonimii, tezauronimii); bada też językowe wyróżniki prawdziwej oraz sztucznej biżuterii.

Katarzyna Wolny-Grządziel

Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach, Wydział Artystyczny, Grafika

Projektowanie książek fotograficznych

Przedstawiony referat będzie skoncentrowany na problematyce projektowania książek fotograficznych w ich różnych odsłonach: publikacji kolekcjonerskich, albumowych i nieprofesjonalnych, wraz z omówieniem ich pozycji na rynku wydawniczym. Z punktu widzenia projektanta publikacje fotograficzne są nośnikiem, który pozwala na balansowanie między zasadami projektowymi, a intuicyjną interpretacją zdjęć i tworzenia na ich styku opowieści wizualnych. Omówione zostaną różne strategie tworzenia narracji i łączenia tekstu i obrazu. W wystąpieniu przeanalizowany zostanie kontekst społeczny i funkcja, jaką pełnią publikacje fotograficzne, w odniesieniu do odbitek fotograficznych.

Absolwentka grafiki na Wydziale Artystycznym Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach. Zatrudniona na stanowisku asystenta w Pracowni Grafiki Książki. Prowadzi zajęcia z zakresu grafiki książki, grafiki edytorskiej oraz podstaw typografii i projektowania. Laureatka międzynarodowych konkursów książki artystycznej: Artists' Books on Tour (Wiedeń 2011), oraz Art Book Wanted (Edition Lidu, Praga, 2013). Laureatka konkursu Śląska Rzecz w dziedzinie projektowania graficznego (2015, 2018), Projekt Roku organizowanego przez STGU (2018) raz Konkursu Najpiękniejsza Książki Roku organizowanego przez PTWK (2017, 2021), wyróżniona w konkursie The International Photography Awards™, USA za projekt książki (współpraca Barbara Kubska 2021 r.). Stypendystka Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (2014).

Angelika Woźniak

Uniwersytet Wrocławski

Nauka rysowania w wyjątkowym opracowaniu – poradniki w repertuarze Arkad wydane w latach 2010–2022 – rozwiązania edytorskie, rynek odbiorcy

Poradniki o tematyce rysowania wydane nakładem warszawskiego wydawnictwa Arkady są interesującym tematem, dotychczas rzadko podejmowanym przez badaczy książki z uwagi na niepospolity charakter oraz wąską grupę potencjalnych odbiorców. Ten typ książek edukacyjnych w repertuarze oficyny stanowi niszową ofertę wydawniczą, ze względu na starannie wyselekcjonowanych autorów oraz wąską tematykę. W referacie przedstawione zostaną wybrane, reprezentatywne przykłady oryginalnych poradników, których analiza formalna i treściowa, dzięki wykorzystaniu metody bibliograficznej oraz analizy i krytyki piśmiennictwa, pozwoliła na wyciągnięcie kilku interesujących wniosków. Poradniki Arkad na tle innych publikacji tego typu wyróżniają się wyjątkową formą – są spójne edytorsko i posiadają swój indywidualny model projektowy. Analizę rozszerzono dodatkowo o wnioski dotyczące potencjalnych odbiorców takich wydań – do kogo kierowane są poradniki o rysowaniu oraz jak bardzo działania wąskiej społeczności osób zainteresowanych tą tematyką wpływają na ofertę wydawniczą i sposób publikowania książek.

Absolwentka Publikowania Cyfrowego i Sieciowego na Uniwersytecie Wrocławskim, doktorantka Kolegium Doktorskiego Wydziału Filologicznego w dyscyplinie Nauk o komunikacji społecznej i mediach.

Kamil Wrzeszcz

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Gra z teorią. O przesuwaniu granic komiksu

Z każdym kolejnym rokiem komiksy są coraz bardziej popularne. Niemal każdy z nas doświadcza ich obecności w codziennym życiu, chociaż nie do końca zdaje sobie z tego sprawę (w czasopismach, reklamach czy internetowych memach). Jako teoretyk chciałbym przyjrzeć się ewolucji definicji i próbie usystematyzowania tego zjawiska na przestrzeni lat (Blanchard, McCloud, Szyłak). Największą uwagę skieruję jednak na rolę ilustratorów oraz scenarzystów, dzięki którym świat komiksu wciąż się zmienia i ewoluuje. Ciągła zmiana definicji proponowanych przez badaczy wynika właśnie z tych artystycznych działań, które przełamują kolejne bariery stawiane przez teoretyków – to swoista gra, ucieczka przed ograniczeniami. Punkt widzenia dotyczący tego, czym w istocie jest komiks, który zaproponuję, wynika z faktu, że jestem także praktykiem, piszę scenariusze opowiadań graficznych i współpracuję z wieloma artystami, przez co mam bezpośredni kontakt z rynkiem komiksu od strony nie tylko czytelnika, ale także twórcy. Celem mojego referatu będzie pokazanie, jak ważna jest próba określenia, czym jest dane zjawisko bez ograniczania go.

Kamil Wrzeszcz – student Szkoły Doktorskiej w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Zajmuje się badaniem komiksów, powieści graficznych oraz liberaturą, czyli literaturą totalną, której założeniem jest to, by tekst i kształt książki stanowiły integralną całość. Szczególnie interesują go zagadnienia dotyczące formy i architek(s)tura – umiejscowienie tekstu na stronie, kolory i faktury dzieła. Jest teoretykiem komiksu oraz praktykiem. Opowiadania graficzne, do których stworzył scenariusze, można przeczytać m.in. w magazynach: „Małe Charaktery”, „Fabularie. Kultura Stan Najnowszy” czy „Zeszyty Komiksowe” oraz chorwackich: „KOMIKAZE” i „Strip revija”.

Dorota Żygadło-Czopnik

Uniwersytet Wrocławski

O serii Czeska Bajka wrocławskiego wydawnictwa Afera

Wrocławskie niszowe wydawnictwo Afera powstało w 2010 roku, aby wprowadzać na polski rynek nowości książkowe z Czech. W swojej ofercie ma serię Czeska Bajka, w ramach której ukazało się 10 pozycji literatury czeskiej dla dzieci i młodzieży. Wrocławskie wydawnictwo jest bardzo dobrym przykładem na to, jak prywatna pasja może przełożyć się na wymierne efekty. W wypadku Afery wszystko zaczęło się od nieufności czy niechęci dużych wydawnictw do przedstawionej przez tłumaczkę, bohemistkę i wydawcę Julię Różewicz propozycji wydawania tłumaczeń literatury czeskiej spoza utartego kanonu. W referacie stawiam sobie za zadanie opis roli i znaczenia serii Czeska Bajka poprzez wykorzystanie metod socjologicznej teorii sztuki Pierre'a Bourdieu i prac André Lefevere. Warto zastanowić się jaki typ literatury dla dzieci i młodzieży jest teraz najpopularniejszy w Czechach, a jaki jej obraz w Polsce kształtuje wrocławska oficyna.

Adiunkt w Zakładzie Bohemistyki Instytutu Filologii Słowiańskiej UWr. Moje zainteresowania naukowe skupiają się głównie na obrazie literatury i kultury czeskiej po aksamitnej rewolucji 1989 roku, nowoczesnej czeskiej myśli teoretycznej oraz recepcji literatury czeskiej w Polsce. Jestem autorką licznych publikacji oscylujących wokół problematyki tożsamościowej, pokoleniowej, dotyczącej traumy posttotalitarnej oraz problemów recepcji i przekładu artystycznego.